

קרח

צו אן אנדער (עולם ו) מדרי' (ע"ד ווי יעדער חלק אין תורה האט זיינע ספעציעלע כללים). בכ"ז פאדערט זיך הסברה, ווארום וויבאלד אז די ד' חלקי התורה זיינען נגד די ד' עולמות וואס איין עולם ווערט נשחלשל פון דעם צווייטן, דארף אויסקומען אז אויך אין חלק הפשט דארף זיך ארויסזאגן (אין א געוויסן פרט עכ"פ) די מעלה פון קרח וטענות, ע"ד ווי דאס איז (בהרחבה) אין חלק פון פנימיות התורה.

ב. וועט מען דאס פארשטיין בהקדים אייניקע שאלות ודיוקים — בפשוטם של כתובים.

א. ווי האבן די חמשים ומאתים איש מסכים געווען צו מקריב זיין קטורת, ווי משה רבינו האט זיי אויסגעפראוויט?

(5) וגם בחלק ההוא עצמו — כמו איסורא ממנו לא ילינו (ברכות יט, ס"ב). ועוד.

(6) נגיד ומצוה בתחלתו מ"ה. נהר שלום בהקדמת רחובות הנהר בסופו. מ"ה (מס' חייב הנשמות פ"א מ"ב) — הובאו ונתבארו בלקריד ח"ד תשעא, א. וראה הקדמת הרחיז לשער ההקדמות (נעתק בקונטרס עה"ח (הוספה הא') ע' 62 ואילך).

רמ"ז לוח"א ד, סע"ב.

(7) להעיר מדרמ"צ ה, א: אבל באמת אורייתא סתים וגלילא וגם הגלילא הוא כפי הסתום כגוף לנפש.

(8) ולהעיר דכמו שבעולמות עולם האצילות הנרמז בחיבת אה" נסמך לעשיתיו דוקא (ראה לקרי' בלק סט, סע"ג) כן גם בד' חלקי התורה פרד"ס, חלק הסוד שבתורה (אצילות) שייך לחלק הפשט (עש"י) דוקא — ראה לקרי' ויקרא (ה, ד) שמביא שם הענין ד.א"ף עשיתיו לענין השייכות דפנימיות התורה למקרא. וראה לקרי' ח"ה ע' 1 והערה 3.

(9) שהרי פשיטא שרצה שיחזרו מהמחלוקת. ובמכש"כ שגם לאחזי: ויקם משה וילך אל דתן גי' — ובפרט לפרש"י שם: כסבור שישאו לו פנים (כהפי' במבד"ב (פ"ה, ד) ולא כבסנהדרין (ק"י, א) שלא להחזיק במחלוקת. וראה לקרי' חכ"ח ע' 98 ואילך.

א. ס'איז ידוע אז די תורה איז תורה אחת, די פיר אופנים פון פרד"ס שטעלן אלע צוזאמען א תורה אחת שלימה.

און ווי דאס איז מודגש אין לשון הזהר² בנוגע פנימיות התורה און נגלה תורה אז דאס איז נשמתא און גופא, ד.ה. אז זיי זיינען א נשמה און גוף פון איין זאך.

לפי' דארף מען פארשטיין בפרשתנו, בנוגע צו מחלוקת קרח: אין פנימיות התורה³ איז מבואר בארוכה דער גודל המעלה ומדריגה פון קרח⁴ און דער תוכן נעלה פון זיין טענה, ביז צום ביאור אז זיין טעות איז געווען נאך דאס וואס ער האט געמאנט אזא סדר הנהגה (אז די לוי' זאלן ווערן כהנים) וואס וועט ערשט זיין לעת"ל, משא"כ אינעם זמן פון, היום לעשותם⁵ קען אזא הנהגה ניט זיין, ווי ס'איז מבואר בארוכה אין חסידות.

אבער אין דרך הפשט, פשוט של מקרא, לערנט מען דורכאויס וועגן דעם גודל הירידה והנפילה פון קרח'ן, און דעם גודל העונש פון קרח וכל עדתו פאר זייער מחלוקת, ווי מבואר בארוכה אין פשטות הכתובים און נאכמער אין מפרשי התורה.

קיין שטארקע קשיא איז דאס טאקע ניט, ווארום כאטש אז תורה אחת היא — איז דאך פאָרט יעדער חלק בתורה שייך

(1) להעיר מהקדמת ספר הבחי.

(2) ח"ג קנב, א.

(3) ראה לקרי' פרשתנו נד, סע"ב ואילך, ושי"נ. אוה"ת פרשתנו ע' תרפו, תרצב. ובכ"מ. וראה לקמן שיחה ג ושיחה ה לפרשתנו. לקרי' פ' קרח (ח"ד, ח"ח), ועוד.

(4) עורכ"ז — הוא גם במרגלים. וראה שיחת ש"פ

סרח תש"מ.

ווי קומט דאס בכלל אז קרח זאל קריגן אויף משה'ן און ער וכל עדתו זאלן ניט גלייבן אז דאס וואס משה טוט איז ווייל „ה' שלחני“¹⁵; ובפרט אז די ר"ג איש זיינען ראשי סנהדראות, נשיאי העדה? ובפרט לויטן ביאור פון רמב"ם¹⁶ (און מפרשי התורה¹⁷) אז דער ענין פון „בך יאמינו לעולם“ איז א תוצאה פון דעם וואס „עינינו ראו ולא זר ואזינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים והוא ניגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה משה“¹⁸ לך אמור להן כך וכך

— ביז אז אויב עס קומט א „נביא ועשה אותות ומופתים גדולים ובקש להכחיש נבואתו של משה רבינו אין שומעין לו ואנו יודעין בביאור שאותן האותות בלט וכשוף הן. לפי שנבואת משה רבינו אינה ע"פ האותות . . אלא בעינינו ראינוהו ובאזינו שמענוהו כמו ששמענו הוא“ —

וואס דאס רעדט מען בכל הדורות, עאכט ווען עס רעדט זיך וועגן יענעם דור גופא,

טא ווי קען עס זיין אז נאך דעם אלעם איז געקומען קרח און (ניט זייענדיק קיין נביא ובפרט — וואס האט באוויזן אותות ומופתים) האט ער מיטגעצויגן א גאנצע עדה אידן²⁰ צו כופר זיין במשה'ן²¹ אלס

זיי האבן דאך געוואוסט, אז „בו נשרפו נדב ואביהו“¹⁰, און אז א זר וואס איז מקריב קטורת איז ער מתחייב בנפשו! [און דאס וואס ס'ווערט באווארנט אין מדרש¹⁰ און אין פרש"י¹¹: „ולא טפשים היו שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב, אלא הם חטאו על נפשותם“ — דארף עס האבן הסברה: וואס האט זיי געבראכט צו אַזא חטא — צו מפקיר זיין זייער לעבן?]

(ב) עס שטייט¹⁰ אין מדרש און אין פרש"י בנוגע צו דבור משה „את עשו קחו לכם מחתות“, אז משה האט זיי מסביר געווען: „אנו אין לנו אלא ה' אחד כו' וכה"ג אחד ואתם ר"ן איש מבקשים כהונה גדולה אף אני רוצה בכך“¹².

איז שווער צו פארשטיין: די ר"ן איש שטייען אין א מחלוקת אויף דער כהונה גדולה פון אהרן און ווילן דאס אוועק-נעמען פון אים — היינט ווי איז שייך אז משה רבינו איז זיך כביכול משתתף דערין מיט זיי צוזאמען, זאגנדיק (לו יהא — בדיבור בעלמא¹³) „אף אני רוצה בכך“? עוד זאת: צוליב וואס האט עס משה בכלל געדארפט מוסיף זיין — וואס האט דאס געקענט פועל זיין אויף די ר"ן איש?

(ג) בכללות מחלוקת קרח צריך להבין: דער אויבערשטער האט צוגעזאגט משה'ן „גם בך יאמינו לעולם“¹⁴ — איז

(15) פרשתנו טז, כח. ובפרש"י שם כט: אלא אני עשיתי הכל מדעתי ובדין הוא חולק עלי. וראה פרש"י ריש פרשתנו: ומה ראה קרח לחלוק עם משה . . הריני חולק עליו ומבטל את דבריו.

(16) רפ"ח מהל' יסודי התורה.
(17) ראה ראב"ע יתרו שם. רמב"ן ואוה"ח שם.
(18) ראה תוי"כ ר"פ ויקרא: ומנין שכל הקריאות היו משה משה כו'.

(19) צ"ע שלא כתב „שראה וששמע“.
(20) ראה פרש"י טז, יט.
(21) בשאר החסאים שמצינו בתורה לפניו (בלשון המדרש — תנחומא שם ד. במדבר פ"ה, ו ורש"י

(10) תנחומא פרשתנו ה. במדבר פ"ח, ח. פרש"י טז, ו.

(11) שם, ז.

(12) מזה משמע כהדיעה (ובחס קב, א. שמור פליג, א. ויקר פייא, ו. ושיג) שרק בזימי המלואים הי' משה כה"ג (וכי"מ בפרש"י — ראה רש"י שמות ד, יד. אמור כא, כב. וראה לקי"ש ח"ז ע' 175). ואכ"מ.
(13) להעיר מאבות פ"א מי"א: חכמים הזהירו בדבריכם.

(14) יתרו יט, ט.

דעם נביא ושלח ה' 22?

געפינט מען טאקע אן פריער איז עבודת הכהונה שייך געווען צו בכורות און דערנאך (ע"י חטא²⁵) האט מען דאס פון זיי צוגענומען און געגעבן צו שבט לוי, אהרן ובניו²⁶).

ובפרט אן ס'איז דא אויף דעם א טעם: אהרן האט געהאט א געוויסע שייכות צום חטא העגל (וואס דער חטא איז דאך די סיבה צוליב וועלכער מ'האט די כהונה איבערגעגעבן²⁷ צו די כהנים²⁸), בעת אן די לויים, גאנץ שבט לוי (און קרח בכללם) זיינען געווען אינגאנצן ריין פון דעם חטא²⁹, ואדרבא — „כל בני לוי“ האבן מלחמה געהאט מיט די וואס „פרעה אהרן לשמצה“³⁰

[און דאס וואס משה האט אנגענומען און געזאגט אן קרח וכל עדתו קומען קריגן אויף אים מיט דער טענה אן „לא ה' שלחני“, איז עס דערפאר וואס „והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה“³¹, האט ער געהאלטן אז הבטחת ה' „וגם בך יאמינו לעולם“, איז נישט נתקיים געווארן, מצד ועד ווי יעקב אבינו האט מורא געהאט „שמה . . נתלכלכתי בחטא“³², כאטש ער האט גע- האט א הבטחה פון איבערשטן].

ג. דער ביאור בזה: ווי ס'איז מפורש אין פסוק, איז כוונת (מחלוקת) קרח ועדתו געווען אן עס זאל בלייבן און זיין כהונה נאך זיי אלע זאלן זיין כהנים (גדולים) — „ובקשתם גם כהונה“²³.

ועפ"י י"ל אן איז זיין קריגן אויף משה'ן האט קרח נישט געלייקנט אן משה איז דער שליח ה' און אן דאס וואס ער האט געטאן פריער (כולל — כהונה) קומט נישט פון אויבערשטן, נאך ער האט געהאלטן, אן אויף דאס וואס משה האט געטאן על פי הוי' קען מען מוסיף זיין, אדער מ'קען ענדערן²⁴.

על דרך ווי דורך תפלה ובקשה קען מען אויסבעטן אן דער אויבערשטער זאל פארבייטן און אראפנעמען א גור „דין“ וכיו"ב — און מ'האט דאס שוין געזען אינעם אויפטן פון משה'ס תפלה לאחרי חטא העגל, און נאכן חטא המרגלים וכיו"ב — עד"ז האט קרח גע- האלטן, אן מען קען פועל זיין אן דער אויבערשטער זאל צונעמען די כהונה גדולה פון אהרן'ען און דאס איבער- געבן צו קרח'ן²⁴ (ובפרט אן ביי כהונה

(טו, ד) חטא העגל, מתאוננים, מרגלים, אין קושיא זו — כי שם לא כפרו בנבואת משה.

(22) ראה רמב"ן פרשתנו טו, כט. וראה פירוש שם, כא.

(23) טז, י"ד. בכתוב אינו מפורש שבקש כהונה גדולה, אבל כן מפורש בת"א ותיב"ע שם, וכן משמע במדרשים שבהערה 10. פרש"י שם, ז.

(24) ע"ד פרש"י ויחי מט, ג. בסופו. פרש"י שמות ד, יד. — ולהעיר מאוה"ח פרשתנו טז, כח.

(24) עפ"י י"ל שהכוונה בתשובת עדת קרח „משה אמת ותורתו אמת“ היינו שהוא דבר ש"א לשנות ע"ד הפי' במאמר"ל (ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א. דב"ר פ"א, י"ד. ועוד) חותמו של הקב"ה אמת.

(*) ב"ב (עד, א). סנה' (ק', טע"א), ובמד"ב (פיר"ח, כ) — נגידת הבחי' והכלי יקר פרשתנו טז, לד. וכ"ה בתנחומא פרשתנו יא.

(25) פרש"י במדבר ג, יב. ועוד.

(26) ולהעיר מראב"ע ריש פרשתנו. רמב"ן שם וטו, ה. בחיי שם. ועוד.

(27) והרי עד"ז ה' בנוגע למשה, שמצד החטא נלקחה ממנו כה"ג לאחר ז' ימים"ה (ראה לעיל הערה 12, ויש"נ).

(28) ראה גם פענח רזא ר"פ זו ד"ה ודתו.

(29) אלא שמכיון שהתערב בזה מה ש"נחנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל כ"ו (פרש"י ריש פרשתנו), לכן בא לחלוק על משה ופתח את כולם (רש"י טז, יט). — ראה אבות פ"ד מ"א.

(30) תשא לב, כו. שם, כה.

(31) בהעלותך יב, ג.

(32) פרש"י וישלח לב, יא.

די התראה פון משה'ן אז „כולם אובדים“; זיי זיינען גרייט געווען אויף דעם אָפּי לפי שעה טאָן די עבודה קדושה לעמוד לשרת לפני ה' און דורכ- דעם זיין בקרבכם לפני ה', בדוגמת נדב ואביהו³⁶.

(וע"ד הביאור בנוגע די כה"ג בימי בית שני, וואָס „כל אחד ואחד לא הוציא שנתו“³⁷ און אעפ"כ האָבן זיי זיך משתדל געווען „היו נוטלים (כהונה גדולה) בדמים“³⁸, דלכאורה תמוה: וויבאלד אז זיי האָבן געזען ווי דער פריערדיקער כה"ג האָט ניט מוציא שנתו געווען, און וויסנדיק באַ זיך מדריגטו אז אויך ער איז ניט ראוי לזה — ווי קומט דאָס אז זיי האָבן זיך נאָר אַלץ געשטופט אויף ווערן כה"ג? נאָר דער ביאור אין דעם איז, אז מצד גודל רצונם ותשוקתם צו קענען אַריינגיין אין קודש הקדשים (ביהכ"פ) וואו די שכינה איז שורה באופן גלוי, איז ביי זיי געווען אַלץ כדאי, אפילו אז צוליב דעם וועט ער ניט מוציא שנתו זיין).

ו. עפ"ז איז מוכן ווי אויך אין פשש"מ דריקט זיך אויס אַ מעלה ועילוי אין מחלוקת קרח ועדתו, וואָרעם כנ"ל, די סיבת וענין המחלוקת זייערע איז גע- ווען מצד דעם רצון צו זיין כה"ג און קדוש לאלוקי, קה"ק.

פון וואָנען איז געקומען צו קרח ועדתו דער רצון צו זיין כהנים גדולים — איז דאָס מודגש בדבריו³⁹ „כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו גו'“, ווי ער טייטשט אין

ד. עפ"ז איז מוכן בנוגע צו די ר"ן איש אז זיי האָבן ניט געמיינט צו קריגן אויף משה'ן, נאָר זיי האָבן געוואָלט זיין כהנים גדולים, ווי רש"י איז עס מדגיש „ואתם ר"ן איש מבקשים כהונה גדולה“.

[ו"ל אז קרח האָט געוואָלט זיין אַליין אַ כה"ג — במקום אהרן, און די ר"ן איש האָבן געוואָלט אַלע זיין כהנים גדולים בנוסף אויף אהרן כה"ג³³].

וואָס איז געווען דער ענין התשוקה וואָס מבקשים כהונה גדולה — זיינען מדרשים (און פרש"י) מוסיף ומבאר, אז משה רבינו האָט געזאָגט „אף אני רוצה בכך“, דער רצון זייערער זיין אַ כה"ג האָט משה אויך געהאַט³⁴ — עס איז אַ גוטע און אַ גאָר הויכע זאך. זייער רצון פאַר כהונה גדולה איז ניט געווען צוליב האָבן שררה אויף אידן, נאָר היות אז אַ כה"ג איז דאָך נבדל מכל ישראל, קדש הקדשים³⁵, ער איז שטענדיק „עומד לפני ה' לשרתו“, האָבן זיי געוואָלט זיין קדה"ק — אין דער בחינה און מדר' פון כה"ג³⁶.

און משה רבינו האָט זיי געענטפערט און מבאר געווען, אז האָבן אַ רצון צו זיין אַ כה"ג איז אַ גוטע זאך, און „אף אני רוצה בכך“, אָבער בפועל — קען זיין נאָר „כהן גדול אחד“.

ה. ביי זיי איז אָבער דער רצון גע- ווען אַזוי שטאַרק ביז זיי האָבן מסכים געווען צו מקריב זיין סטורת וויסנדיק

(33) כמובן ממדרשים הג"ל ופרש"י שבהערה 10. ובפסוק ו. וראה פנים יפות ריש פרשתנו.

(34) דפשוט דמשה אמת ודובר אמת.

(35) דה"י א כג, יג.

(36) ראה גם שליה פרשתנו שנה, א"ב. אלא דשם מבאר זה דוקא לגבי הר"ג איש, משא"כ קרח שכפר בנבואת משה (ועד"ז הוא בצפעת" עה"ת פרשתנו (טז, יז) ההפך בין קרח והר"ג איש).

(37) יומא ט, א. ירושלמי שם פ"א ה"א.

(38) כ"ה בירושלמי שם. ועד"ז הוא בע"י וג' הביח בבבלי שם. ועוד (ראה דק"ס שם).

(39) טז, ג. וראה ראב"ע שם.

דערמאנט (מרומז) חטא שלו, זיין מחלוקת אויף משה'ן ולעורר על הכהונה.

ווייל⁴⁰ די הוראה וואס מ'דארף ארויסנעמען פון (פרשת) קרח, איז ניט נאָר די שלילה — „ולא יהי כקרח וכעדתו“⁴¹ — נאָר אויך אַן ענין חיובי. אַט דער רצון וואָס עס איז געווען באַ קרח'ן ור"נ איש און באַ משה'ן דארף זיין באַ יעדן אידן⁴². ואדרבה דאָס איז אַ באַ-ווייז אַז „שמעו דברים בסיני מפי הגבורה . . אנכי ה' אלקיך“ — „הוי“ איז געוואָרן „אלקיך“, זיין כח און זיין חיות⁴³.

עס טאָר אָבער ניט זיין דער בפועל דער „ויקח (קרח)“, פירן אַ מחלוקת און מעורר זיין על הכהונה, אויף דעם כה"ג וואָס דער אויבערשטער האָט באַ-שטימט דורך משה'ן, און וועלן בפועל זיין דער כה"ג, וואָרום ס'איז דאָ נאָר „כה"ג אחד“, דער וואָס דער אויבער-שטער האָט בוחר געווען. דער רצון דערצו דארף אָבער בלייבן — „רוצה בכך“.

בשמות דלא מסקינן בשמייהו' (יומא לה, ב.). משאיכ הלשון והשם „ויקח קרח“⁴⁴. ועד"ז י"ל לענין פרשת בלק שהרמב"ם ורס"ג שם כ' „ורא בלק“ ולא „בלק“ (וראה לקו"ש חכ"ג ע' 166 ואילך).

אבל להעיר שרק פרשיות אחדות קורא שם הרמב"ם בתיבה אחת, ורובם ככולם מזכיר ב' תיבות או יותר.

49. וראה גם שיחת ש"פ קרח תש"מ. ס' השיחות תשמ"ח (קה"ת, תשמ"ט) ח"ב ע' 500 ואילך. 50. יו"ה. וראה סנהדרין קי, א. תנחומא פרשתנו י. במדבר פי"ח, ב.

51. ע"ד מרז"ל שכא"א מישאל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב (תדבאר רפכ"ה).

52. ראה לקו"ש ר"פ ראה.

(תנחומא⁴⁰ און) פרש"י⁴¹ אַז „כל העדה כולם קדושים כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה“, ומדוע תתנשאו כו' לא הי' לך לברר לאחיך כהונה⁴² לא אתם לבדכם שמעתם בסיני אנכי ה' אלקיך כל העדה שמעו“:

ביי מ"ת האָט דער אויבערשטער גע-זאָגט⁴³, „ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש“, שטייט אין בעה"ט⁴⁴ אַז בסיני בשעת מ"ת איז יעדער איד גע-וואָרן אין דער מדרגה פון כה"ג.

און וויבאלד אַז בעצם איז דאָס שייך צו יעדן אידן, ס'איז נאָר וואָס גרם החטא⁴⁵, דעריבער האָט דאָס אַרויס-גערופן ביי קרח ועדתו דעם רצון פון „כהונה גדולה“⁴⁶.

ז. ועפ"י יומתק וואָס דער נאָמען פון סדרה ווי עס ווערט אָנגערופן במנהג ישראל (וואָס תורה היא⁴⁷) איז ניט „ויקח“, אָדער „ויקח קרח“⁴⁸, וואָס מיינט ווי דער תרגום טייטשט „ואתפלג קרח“, און — בלשון רש"י „לקח עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה כו“, נאָר דער וואָרט „קרח“ אַליין⁴⁹. וואָס אין דעם איז ניט

40. פרשתנו ד.

41. עה"פ.

42. ראה שפי"ח בשם הנח"י שכוונתו בזה הי' לא לחלוק על מלכות של משה כ"א רק על כהונתו של אהרן.

43. יתרו יט, ו.

44. עה"פ. וראה אגדת בראשית פע"ט (פ).

ומכילתא עה"פ.

45. ראה מכילתא ובעה"ט עה"פ.

46. ראה גם פנים יפות ריש פרשתנו.

47. ראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א.

48. אבל כ"ה ברמב"ם בסדר תפלות שלו וכן

בסדר רס"ג „ויקח קרח“.

49. לכאורה י"ל שהרמב"ם והרס"ג כ' „ויקח

קרח“ ולא „קרח“ לבד, קביעות דשמו — היפך ד, שם רשעים ירקב“ (משלי י"ד, ז) „רקביבות תעלה

• וראה לקו"ש ח"ח ע' 115, 119.

•• ועד"ז בתוכן הענין, שבוה מודגש עיקר תוכן הסדרה, מחלוקתו של קרח.

פארוואס זאל מען זאגן אז עס דארף בלויז זיין דער „רוצה בכך“, אבער בפועל איז משמע אז אויך ברוחניות איז נאָר כה"ג אחד?

וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם דלפי הנ"ל זעט מען דאָ אַ פאַרקערטן ענין אין דער עבודה פון שבט לוי און פון כה"ג: בנוגע שבט לוי זאגט דער רמב"ם „כל איש ואיש כו' אשר נדבה רוחו אותו“, ווערט ער במדרגת שבט לוי, ער זאגט אבער ניט אז יעדער

כו' לבד מצות התלויות במלך... שהוא מוציא כל ישראל כי הוא כללות כולם כו' (וכי' בתו"א נג, ג) — ולא הזכיר כה"ג. (וכי' במשנת חסידים מסכת חיוב הנשמות רפ"ב). ובלקו"ת יוה"כפ (סט, א) מפורש „צריך כל אדם לקיים... ואפי' מצות כהנים וכה"ג. אבל בס' הגלגלים פ"ד כולל ביחד „מצות... לכה... ללווים... למלכים... לדיינים וכו'“ב. ואולי י"ל ד„הוא כללות כולם“ דבאגה"ק כאן הוא עיבור שכתב בס' הגלגלים שם... ועפ"י יומתק דבמקום „מפני חשיבותו“ שבמ"ח שם — כותב אדה"ז כי הוא כללות כולם.

(56) המבואר ברמב"ם שם הוא בנוגע כללות שבט לוי, גם בנוגע לכהנים, וכמו שמשיים, כמו

טעם ההכרח, ואינו נוגע כ"כ בשו"ע. ועוד ועיקר — מוכרח להוסיף כאן כיון שמבאר אח"כ וז"ל **דרבנן** כו'.

(ג) בשו"ע הסדר. במעשה דבור ומחשבה. ואולי י"ל הטעם בדשניהם כתב ע"פ הכלל לא זו אף זו (ראה תוס' ריש יבמות). ולכן בשו"ע דעיקרו בנוגע למעשה קמ"ל דאפילו כשיש מעשה — בשביל דבור כו' ג"כ מתגלגל, ובאגה"ק (נשמתי דאורייתא) קמ"ל דאפילו כשיש מיד מתגלגל בשביל דבור וכו'.
(ד) בשו"ע שם — **פס"ד ברור** — מוסיף הביאור „דיבור ומיד הוא לימוד הלכותיה“. ע"ד שאמרו (מנחות ק"ו) חכמים ע"פ זאת תורת החטאת גוי שכל העוסק בח"ח כאילו כו'. ואולי דע"ז הטעם שבמקום „אדם“ כאן — כתב שם „נפש“.

(***) „זע בשו"ע — שכנ"ל צ"ל הפס"ד יותר ברור — אין כל הפסקא והענין דלכד מצות התלויות במלך כו'“.

(****) אבל בתו"א שבפנים ההערה הלשון; שכי' מישראל צריך לקיים כל התרי"ג מצות לבד מצות

ח. לכאורה קען מען פרעגן אויף דעם: בנוגע צום שבט לוי וואס „הובדל לעבוד את ה' לשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטי הצדיקים לרבים כו' לפיכך הובדלו מדרכי העולם כו' אלא הם חיל השם כו'“⁵³ זאגט דער רמב"ם: „ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש כו' אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה' כו' ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נחמד קדש קדשים כו'“.

זעט מען אז בעבודה (רוחנית) איז יעדער איינער שייך צו עבודת שבט לוי „לעמוד לפני ה' לשרתו כו'“. און ער ווערט „נתקדש קד"ק“,

לפ"ז דארף אויך זיין אזוי לגבי עבודת כה"ג, אז די עבודה הרוחנית פון כה"ג דארף זיין שייך צו יעדן איינעם. אין

(53) רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ג ה"ב.

(54) שם ה"ג.

(55) להעיר מאגה"ק רסכ"ט בשם האריז"לי „שכל אדם מישראל צריך לבוא בגלגולים רבים עד שיקיים כל תרי"ג מצות התורה במחשבה דיבור ומעשה“.

(*) ס' הגלגולים פ"ד. ש' הגלגולים הקדמה יא, טו. ובהקדמת ש' המצות (ובע"ח שמי"ט פ"ה) קיצר ולכן לא קשה משם. ועיי"כ ש"ה חלק תושב"כ בתחלתו (רס"ד, ב ואל"ף). תולדות י"י בהקדמה.
(**) להעיר. שבה"ל ת"ח לאדה"ז פ"א ט"ד הועתק הענין עם כמה שינויים:

(א) באגה"ק „שיק"ם. ובשו"ע. שמקיים“ (הדגשת **הבפועל שבהווה**, ואין מספיק אפילו כשהכל באופן **שבדאי** יקיים. וי"ל נפק"מ — כשלא קיים מחמת אונס. וראה ש"ה שם).

(ב) באגה"ק מוסיף (מצות) **התורה**. וי"ל שזהו תוס'

(*) כ"ה בדפ' יוטמיר תרי"ח. תרטו. ווארשא תרנ"ה. ווילנא תרס"ה (ואיל"ף). אבל בדפ' ראשון (שקלאוו תקנ"ד). „שתקיים“. וכ"ה בדפוס: לבוב, תקנ"ט: קאפוסט, תקע"ד: קאפוסט, תקפ"ח: ווארשא תיר: טשערנאוויץ תר"ט: לבוב תר"י: טשערנאוויץ תר"ב.

תורה מקבלין תומאה⁶² — וואס דאס ברענגט ארויס בעבודת האדם, די פרישות און הבדלה פון עניני העולם.

ג) מסירת נפש איז העכער ^{נ"פ} תורה⁶³ פון דער מדה והגבלה פון תורה⁶⁴ ומצות. ענינה איז דער יחוד ודביקות מיט אלקות⁶⁵ למעלה ממדידה והגבלה.

י"ד. די דריי עבודות הנ"ל זיינען בכללות די דריי מדריגות כלליות וואס זיינען דא ביי אידן:

א) רוב בני ישראל איז עבודתם אין אן אופן פון „הנהג בהם מנהג דרך ארץ“⁶⁶. אנהויבנדיק פון די וואס זיינען זיך עוסק במלאכה כפשוטה, אדם חורש אדם זורע⁶⁷, און (אויך) דארטן איז מען מקיים די מצוות. ביז צו דער עבודה פון יעדער אידן וואס איז זיך עוסק אין כל מעשיך יהיו לשם שמים⁶⁸ און בכל דרכיך דעהו⁶⁹ — מארי עובדין טבין⁷⁰.

ב) די עבודה פון שבט לוי, וואס „הובדל לעבוד את ה' לשרתו להורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים

מפני בזיון וכיו"ב (תרי"ב ברכות שם). ולהעיר מלקו"ת תבוא (מג, סע"ב). מאה שערים מה, א.

62) להעיר מוז"ג פ, סע"ב.
63) ע"ד התשובה — שער"פ חורה אין דבר (אפילו עבר על כל התורה כולה) העומד בפני התשובה.

64) ולכן לא נאמר ענין המס"ג מפורש בתשוב"כ להיות תורה שבכתב הוא בחי' חכמה וחכמה הוא ע"פ טעם ודעת דוקא (סה"מ תש"ט ע' 121, עיי"ש ובהערה שם).

65) להעיר מלקו"ת שמיני בב' הבחינות שבצדיקים, ע"ש.

66) ברכות לה, ב. ושם: הרבה עשו כר"י ועלתה בידם.

67) ע"ד ברכות שם.
68) אבות פ"ב מ"ב.

69) משלי ג, ו. טושי"ע א"ח סרל"א.
70) ראה אגה"ק ס"ה (קט, א). ביאור"ז פ' וישב לאדהא"מ (כה, א"ב) ולהצ"ע (ע' קלד).

איינער דארף וועלן און זיך משתדל זיין אויף צו זיין אין דער בחי' ומדרג' פון לוי: בנוגע לכה"ג אבער איז, ע"פ הנ"ל, דארף יעדער איד זיין „רוצה בכך“.

ט. איז דער ביאור בזה: אין עבודת ה' זיינען דא דריי כללות/דיקע בחי' — מצות; תורה; און מסירת נפש.

א) מצות⁷¹ זיינען נתלבש געווארן אין דברים גשמיים, ציצית בצמר גשמי תפילין בקלף גשמי וכו'; וואס דאס איז די עבודה אין און מיט עניני העולם, צו מברר ומזכך זיין די דברים גשמיים און מאכן פון וועלט אַ כלי לאלקות.

ב) תורה איז העכער פון (התלבשות⁷² אין) וועלט, און אפילו נאך דעם וואס „נסעה וירדה בסתר המדריגות וכו' ומחשבה דבור ומעשה תפיסא בהן“⁷³, איז דער חושך פון וועלט ניט מעלים אויף תורה⁷⁴, ווי דער דין⁷⁵ „אין דברי

שזכה לכהנים וללוויים“ (כ"ה ברמב"ם פדוס רומי. וכדלעיל הי"א), וכלשונו בהלכות שלפניו שקאי גם על כהנים. אבל אינו מבאר ומפרט עבודת הכהנים בפ"ע אלא כמו שנכללים בשבט לוי.
57) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 352 ואילך. ח"ט ע' 65 ואילך, וש"נ.

58) „וענין ההתלבשות דתורה אין זה מענין ההתלבשות של התעסקות כ"א מה שהתורה מכנסת עצמה לדון בזה ולשון התלבשות הוא רק שם המושאל בלבד“ (ד"ה ויאמר משה תשי"ד פ"כ).

59) תניא פ"ד.
60) ראה לקו"ת ראה כ, א: דהתורה היא עץ החיים. . ואין כח בקליפה לשלוט בה.

61) ברכות כב, א: ריכ"ב אומר כו'. וגם לרבנו דפליגי עלי' — לא פליגי אטעמי' כ"א כדי שלא יהיו ת"ח מצויין כו' (ראה שו"ע אדה"ז א"ח רספ"ח) או

המלך שהמלך הוא מוציא כל ישראל וכל המצות מחוב כ"א לקיים וצריך להיות בנגלוג או בבחי' עיבור. ועד"ז בלקו"ת שם: ואפי' מצות כהנים וכה"ג ע"י עיבור או גלגול.

ולכאורה משמע מזה, שענין העיבור שייך לשאר מצות (כולל כהונה וכה"ג), אבל מצות מלך איז צריך לעיבור, כי „המלך מוציא כל ישראל“.

די תנועה וענין פון מסנ"פ — יחידה לייחדך".

יא. עפ"י יש לבאר די צוויי קצוות הנ"ל בנוגע די עבודות פון שבט לוי און כה"ג, וואס פון איין זייט איז די עבודה פון לוי שייך בפועל צו יעדן איינעם אלס הנהגה תמידית, משא"כ די עבודה פון כה"ג דארף זיין נאָר „רוצה בכך“; לאידך איז די עבודת הלוי נישט קיין חיוב והכרח אויף יעדערן סידן אויב „נדבה רוחו“, אַנדערש איז די עבודה פון כה"ג וואס ביי יעדן איינעם דארף זיין „רוצה בכך“:

אין דער עבודה פון אידן זייענדיק בעוה"ז, זיינען דא די צוויי אופנים הנ"ל: די עבודת האדם עם עצמו, די עבודה אין וועלט. בכללות איז דאס דער חילוק פון מארי תורה און מארי עובדין טביין⁷⁰. וואס דער עיקר העבודה און הוראה פאַר יעדער אידן איז דער עסק בקיום המצות⁷¹, ווייל דורכדעם ווערט אויפֿ־געטאן א דירה בתחתונים⁷².

אַבער דער וואס „נדבה רוחו“ קען באַ אים זיין אויך דער עיקר עבודה באופן פון מארי תורה, מובדל לגמרי פון עניני העולם.

די עבודה פון כה"ג, דביקות והת־קשרות בה' באופן פון מסנ"פ איז נישט קיין סדר קבוע לכא־א בכל יום⁷³ בעבודת ה', ער דארף אַבער זיין „רוצה בכך“.

שנאמר יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל לפיכך הובדלו מדרכי העולם כו"ז⁷⁴ — וואס דאס איז (בכלל) די מדריגה פון מארי⁷⁵ תורה⁷⁶.

ג) די עבודה פון א כהן ובפרט פון — כהן גדול⁷⁷, וואס טאָר נישט אַרויסגיין פון ירושלים⁷⁸ — יראה שלם⁷⁹, וואס שלימות היראה איז די עבודה פון מסנ"פ. און נאָכמער: ומן המקדש לא יצא⁸⁰. ענינו איז שטיין אין א שטענ־דיקער פאַראַייניקונג און התחברות מיטן אויבערשטן, ביז דער עבודה המיוחדת לכה"ג, די כניסה ביוהכ"פ אחת⁸¹ בשנה אין קדש הקדשים, וואס דאס איז בגילוי

71) אלא שבפרטיות יש בשבט לוי ב' מדריגות: ליום וכהנים. וראה עקב י' ח (הכתוב שהביא הרמב"ם כהל' שמיטה ויובל שם הי"ג) „בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה' (הלוויים — פרש"י) לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו (הכהנים והוא נשיאת כפים — פרש"י).

ווייל, שעיקר הענין דלעמוד לשרת לפני ה' הוא בכהנים, בעבודת הקרבנות והקטורת בביהמ"ק, משא"כ הלויים ד, עבודה שלהן היא שיהיו שומרין את המקדש ויהיו מהן שוערין לפתוח שערי המקדש ולהניף דלתותיו ויהיו מהן משוררין לשורר על הקרבן בכל יום⁷³ (רמב"ם הל' כלי המקדש פיג ה"ב) — (אף שגם השיר הוא שייך לקרבן).

72) שכל כהן יכול להיות כה"ג.

73) ראה רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ה ה"ז.

74) תודיהּהּ (תענית טז, א).

75) אמור כא, יב. וראה רמב"ם שם. הל' ביאת המקדש פ"א ה"י.

76) אחרי טז, לד. וראה תודיהּהּ עד (מנחות יח, א) אחת . . יחידה — והרי העבודה דמסנ"פ היא מצד בחי' יחידה.

77) נוסח הושענות יום ג.

78) אלא שכמובן גם להם ציל קביעות עתים לתורה ועכ"פ פ"א שחרית פ"א ערבית.

79) ראה תניא פליז בארוכה.

80) להעיר שברמב"ם הל' שמיטה ויובל שם מסיים, דבר המספיק לו' וברדכ"ו שם, ולא שישלך עצמו על הצבור, והיינו שהוא. עושה מלאכה כ' מעט כ' כל המשים על לבו שיעסוק בתורה ולא יעשה מלאכה כ' הרי"ז כ" (רמב"ם הל' תית פ"ג הי"ט). משא"כ, כה"ג (ודוגמא) צריך שיהי' גדול

י) להעיר מזהר פרשתנו (קעו, ב). חרין דרגין אינן קדוש וטהור כהן קדוש לוי טהור. וראה שם קנב, ב. קפ, ב. וראה לקו"ת ראה כו, א. דרושים ליוהכ"פ שט. ובכ"מ.

י) אכל להעיר מטהמ"צ להרמב"ם מע' לד. שכוונתו לא דק להתיבות. ולברך בשמו, כ"א גם ללעמוד לפני ה' לשרתו, שהרי הענין גם תיבות אלו בהד"ה.

בידע עבודות, וואָרום ניט וועלט מצ"ע איז באַ אים אַ תכלית בפ"ע, און ניט די פרישות פון וועלט איז באַ אים אַ תכלית בפ"ע,

און במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא⁸², און אין יעדער עבודה איז רצונו ומחשבתו — דביקות באלקות⁸³.

און דעמאלט איז מען זוכה אַז עס ווערט בפועל דער גילוי דלעתיד, ווען עס וועט מקוים ווערן אַז די לויס וועלן זיין כהנים⁸⁴, און נאָכמער, יעדער איד וועט זיין במדר' כה"ג, ווי ער זאָגט אין בעה"ט⁸⁵, אַז „לעת"ל תחזור להם (דער ענין פון כהונה גדולה) שנאמר⁸⁶ ואתם כהני ה' תקראו", אין דער גאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו, ווען עס וועלן זיין משה ואהרן עמהם⁸⁷.

(משיחת ש"פ קרח תשל"ג, תשל"ד)

ביי בידע עבודות דאָרף באַ אים זיין דער רצון אויף צו זיין דבוק און מקושר לאלקות במסנ"פ⁸¹. נאָר היות אַז די כוונה ורצון העצמות איז אַז עס זאָל זיין אַ נשמה בגוף בעוה"ז און דאָרטן מקיים זיין רצון ה', איז ער עובד עבודתו למטה, אין איינעם פון די צוויי אופנים הנ"ל, אין עיקר העבודה בענינים גשמיים בקיום המצות, מאַכן די וועלט פאָר אַ דירה לו ית', אַדער עכ"פּ ווי דער מיעוט בני אדם, מארי תורה, אפגע-שיידט פון ענינים גשמיים.

און דוקא בשעת עס איז דאָ דער „רוצה בכך", אַז זייער רצון ותשוקה איז צו זיין דבוק לאלקות, דערמיט טוט מען אויף בשלימות אין יעדערער פון די

מכל אחיו כו' אין לו ממון כל הכהנים נותנין לו משלהן כ"א לפי עשרו עד שיעשיר יותר מעשיר שבכולו' (רמב"ם רפ"ה מהל' כלי המקדש, ושי"ב בס"מ). וראה כס"מ לרמב"ם הל' ת"ת שם ה"י.

(81) ובאורא קצת י"ל: עיקר העבודה וההוראה לכ"א מישראל הוא העבודה דקיום המצות — דירה בתחתונים, אלא שבכדי שהמצות יהיו כדבעי צריך להיות גם העבודה (במיעוט בנ"א עכ"פ) דלויים — מארי תורה, מובדלים מדרכי העולם, שזוהי השמירה למצות (ראה לקו"ת ראה כא, ד). וראה לקו"ש ח"ח שם), ואשר אלו שעוסקים בעניני עולם לא ישתקעו בזה (וראה גם לקו"ש שם ע' 190). אמנם הכח שיש לכ"א להפך את העולם שיהי' דירה לעצמותו הוא מצד ההרגש ד„רוצה בכך", דביקות והתקשרות באלקות.

(82) מאמר הבעש"ט — הובא בכש"ט הוספות סליח, ושי"ג.

(83) להעיר מלקו"ת במדבר (א, ג): כל האומר אין לי אלא תורה אפי' תורה אין לו שעיקר תשוקתו וחפצו יהי' לה' לבדו ולדבקה בו ית' ולא להתורה בלבד כו' הוא ע"י בחי' אהרן הכהן העליון כו'.

(84) ראה לקו"ת שבהערה 3.

(85) יתרו יט, ו.

(86) ישעי' סא, ו.

(87) יומא ה, ב. תודיה אחד פסחים קיד, ב.

קרח ב

בשר" מיינט צו כולל זיין אויך ניט אידן — און וויבאלד אזוי איז קשה בנדו"ד: דאָס וואָס דער אויבערשטער איז „יודע מחשבות“ אפילו פון אַ ניט אידן („לכל בשר“), וואָס האָט עס פאַר אַ שייכות צו דער טענה פון „האיש אחד יחטא ועל כל העדה (אידן) תקצוף“⁶?

— אַט די הקדמה מיט דער הדגשה „לכל בשר“ וואָלט, לכאורה, געפאַסט ביי דער טענה פון אברהם אבינו⁷ בנוגע צו סדום (וואָס איז ענלעך לנדרו"ד): „האף תספה צדיק עם רשע“, וואָס דאָרט רעדט זיך וועגן ניט אידן — אָבער דאָרט ווערט עס אינגאַנצן ניט דער-מאָנט אין די רייד פון אברהם אבינו (ער האָט נאָר מסיים געווען „השופט כל הארץ לא יעשה משפט“⁸).

ב. והביאור: די טענה — בכללות — פון משה ואהרן איז באַשטאַנען אין דעם, אַז וויבאלד דער אויבערשטער בידיעתו והשגחתו הפרטית ווייס קלאָר ווער ס'איז געווען דער חוטא (ממש) פון צווישן עדת קרח, און אַז אַזא איז געווען נאָר איינער, וכלשון רש"י „האיש אחד הוא החוטא“,

— און ווי גערעדט אַמאָל בארובה⁹ אין דעם ביאור פון דעם משל וואָס רש"י בריינגט דאָ: „מלך ב'ד שסרחה עליו מקצת מדינה אינו יודע מי החוטא לפיכך כשהוא כועס נפרע מכולם אבל

א. אין דער היינטיקער סדרה¹ ווערט דערציילט אַז דער אויבערשטער האָט געזאָגט צו משה ואהרן — „הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אותם כרגע“, האָבן זיי גע'טענה'ט צום אויבערשטן: „א-ל אלקי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף“.

דער טעם וואָס פאַר דער טענה — „האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף“ — האָבן זיי מקדים געווען די ווער-טער, דעם ענין „א-ל אלקי הרוחות לכל בשר“ — איז מוסבר אין פרש"י, וואָס טייטשט אַפ „(א-ל) אלקי הרוחות“, יודע מחשבות: „ויבאלד „לפניך גלויות כל המחשבות יודע אתה מי החוטא, האיש אחד² הוא החוטא ואתה על כל העדה תקצוף, אמר הקב"ה יפה אמרת³ אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא“.

עס איז אָבער ניט מובן: וואָס איז דערצו גויטיק די הדגשה אַז דער אוי-בערשטער איז „אלקי הרוחות לכל בשר“? צוליב דער טענה „האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף“ וואָלט געווען גענוג די הקדמה „א-ל אלקי הרוחות“, אַז דער הוספה „לכל בשר“.

נאָכמער איז עס ניט מובן: עס שטייט אין ירושלמי⁴ אַז „אחד השומע קללת השם מישראל ואחד השומע מפי העכו"ם חייב לקרוע, מ"ט אני ה' אלקי כל בשר גו"י⁵, ד.ה. אַז „(אלקי) כל

(1) טז, כא"כ.

(2) ראה לקו"ש ח"ג ע' 54, שאין זה דיבור בפ"ע ברש"י כ"א המשך לדיבור הקודם.

(3) כ"ה בכמה דפוסים. וראה לקו"ש שם הערה 14.

(4) סנהדרין פ"ז ה"ח.

(5) ירמ' לב, כז.

(6) ועד"ז יש להקשות בדברי משה בפ' פינחס (כו, טז): יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על

העדה (דבניי). ואכ"מ.

(7) וירא יח, כג.

(8) שם, כה.

(9) ראה לקו"ש שם.